

זרבי עקיבא סבר כשהותרה נבילה חלבה וגידה נמי הותרו, וכי איצטריך קרא לטומאה וטהרה. ואם תאמר, לדעת רוב הפוסקים שאיסור סחורה במינים טמאים הוא מדאורייתא, הלא הוצרך הכתוב להתיר חלב בסחורה [כמו שפסק הרמב"ם (מאכ"א ח) ושאר פוסקים, שמותר לסחור בחלב שנאמר 'עשה לכל מלאכה']. ודוחק לומר שנחלקו התנאים בשאלה זו, ולדעת רבי עקיבא אכן אסור לסחור בחלב – שאם כן היה לנו לפסוק כרבי עקיבא ולאסור. ולכאורה יש להוכיח מכאן כמו שצדד בשו"ת חות יאיר (קמב) ועוד פוסקים שאין איסור תורה אלא בשרצים ומינים טמאים, אך לא בנבלות וטרפות של מינים טהורים [וי"ל לדעת רבי עקיבא שבהתר שהתירה תורה למכור נבלה לנכרי הותר גם החלב, וממילא שמענו הותר סחורה]. ויש לתרץ אף לדעת האוסרים נבלות וטרפות מהתורה, שהכתוב מסרו לחכמים לקבוע מה מותר ומה אסור [שלכן בנודמנו לו מותר – כמו שכתבו הפוסקים. ולפי"ז אין מכאן ראייה שקיים בדאורייתא חילוק בין לכתחילה לדיעבד. ויש מהאחרונים שהוכיחו מכאן – ע' בצמח צדק על המשניות ובשו"ת ר"י אשכנזי יו"ד ט], הלכך חלב שמשתמשים בו למלאכות שונות, ראו חכמים להתיר הסחורה בו, וכמו שאמרו בירושלמי לענין סחורה בסוסים והמורים, ועל כן אין צורך בייטור הכתוב להתיר. ומה שהביא הרמב"ם מ'עשה לכל מלאכה' – אין זו דרשה אלא עיקר הטעם הוא משום שנעשים בו מלאכות שונות, כאמור (וכן דרך הרמב"ם פעמים רבות, שמביא דרש מסוים אעפ"י שאינו אלא סמך בעלמא ולא מקור הדין. ע' במצוין בזבחים נז).

דף כד

זאמורי קדשים קלים... לרבות את האימורין. האברים ששורפים אותם על גבי המזבח מן החטאות הנאכלות ומן האשמות ומן השלמים, הם הנקראים 'אימורין' (לשון הרמב"ם הל' מעשה הקרבנות א, יח). ונקראו כן על שם היותם החלקים האמורים בתורה להקטירם (הקדמת הרמב"ם לסדר קדשים. וע' סוכה נה: 'אימורי הרגלים' – אמר רב חסדא: מה שאמור ברגלים. וכן מצאנו במשנה להלן (עא): 'אימורי ציבור' – פרש"י: קרבנות האמורים בציבור. וע' תפארת ישראל זבחים ב, ב אות כז). והערך (מ"ר ב) כתב: למה נקראו החלבים 'אימורים' – שהן מורים ואדונים על כל האברים, ועולים על גבי המזבח לחלק ארון העולם. ויש מי שפרש מלשון אמיר (ישעיה יז) – הענף הגבוה ביותר. כלומר החלק החשוב והגבוה בבהמה, וכמו לשון 'חלב' – החלק המובחר ביותר, כמו חלב הארץ (עפ"י אמת ליעקב ר"פ שמיני).

'אין מזהירין מן הדין. יש מקשים מכאן על דעת הסוברים שכאשר ישנה מצות 'עשה' מפורשת, ניתן ללמוד אזהרה מן הדין ללקות עליה – והלא כאן כתוב באש תשרף ואף על פי כן אמרו שאין מזהירים מן הדין. ויש לומר, מבאש תשרף אין אני שומע אלא איסור אכילה אבל שמא מותר ליהנות תוך כדי שריפתו – ואם כן כלפי איסור הנאה אין 'עשה', לפיכך אין מזהירים מן הדין (עפ"י צל"ח. ע"ש). א. אם תאמר לפי זה מהו שאמר אביי כיון שכתוב 'באש תשרף' אין צריך לומר 'לא יאכל' – והלא צריך ללמד איסור הנאה. וי"ל שאם משום כך לא היה לו להוציא בלשון אכילה שהרי איסור אכילה כבר ידענו. ולפי"ז יש לומר שגם כאן היה יכול לומר כן, שמכך שהוציא הכתוב בלשון אכילה ידענו מלקות באכילה, ונקט 'היקשא' לרווחא דמלתא (עפ"י שיעורי הגרשו"א). ב. ע' במובא לעיל כא: להוכיח שמכך שאמרה תורה לשרוף יש לשמוע איסור הנאה. וצ"ע. ג. עוד בענין אין מזהירין מן הדין, ע' במובא ביוסף דעת מכות יז.

'אכל פוטיא לוקה ארבע...'. להרמב"ם (מאכלות אסורות ב, הו כג; ספר המצוות שורש ט; לא תעשה קעט; מאכלות

אסורות ב) שיטה חדשה בענין זה; שלא כשיטת כמה ראשונים (רש"י בכ"מ, בה"ג, שאלות, רמב"ן בהשגותיו לסהמ"צ שם) הנוקטת שלוקיין לפי מנין הלאוין הכתובים בתורה [ובלבד שה'לאו' הנוסף אינו בא לשום דרשה אחרת. רמב"ן שם], סובר הרמב"ם שאין לוקיין אלא אחת על כל סוג שרץ, וזה שלוקה כמה פעמים על שרצים מסוימים, היינו בשרצים המורכבים בתכונתם גם כשרצי הארץ וגם כשרצי העוף והמים וכו' (וע' בספר החינוך קסד). וכבר האריכו המפרשים בבאור שיטתו.

לשיטה זו, מה ששאלו כאן ואימא לעבור עליו בשני לאוין – לעבור דוקא, אבל לא ללקות שנים (עפ"י ספר המצוות שרש ט).

עוד בענין זה, מספר חיובי המלקות בהכפלת לאוין בדבר אחד – ע' מנחת חינוך קמה, ב; חדושי מרן רי"ז הלוי מאכלות אסורות ב, כג; אבי עזרי (קמא) סנהדרין יט, ד (ב); (רביעאה) חמץ א, ב; (חמישאה) כלאים י, יח; ברכת אברהם ודבר שמואל כאן, ובמובא ביוסף דעת סנהדרין נד.

(ע"ב) זאילו מתותים תאנים ורמונים לא, מאי טעמא, לאו משום דלא קאכיל להו דרך הנאתן. אף על פי שלאחר שסחט והוציא משקים הרי שתייתם היא דרכם, אך היות ומתחילה עומדים הפירות לאכילה ולא לסחיטה, נחשבת שתיית מימיהם 'שלא כדרך'. ולפי זה כל הנקברים שאפרן אסור הרי השימוש באפר הוא 'שלא כדרך הנאתן', כי אמנם עושה שימוש רגיל באפר, אך אין דרך המאכל לעשותו אפר כדי ליהנות ממנו, הלכך אין אפר איסורי הנאה אסור אלא מדרבנן (קובץ ענינים. ו"מ מדבריו בקובץ שעורים להלן אות קכח). וכבר כתב כן הגר"א (יו"ד קנה, כב), שכל הנאה מאפר איסורי הנאה נחשבת 'שלא כדרך הנאתן' ואינה אסורה אלא מדרבנן. וע' גם כרתי ופילתי פו, ד; חק יעקב תמד, ח; מקור חיים תמה; חדושי הגר"ר בנגיס ח"ב נו, א; דובב מישרים ח"א קלג).

ואולם יש סוברים לומר שהנאת האפר [כדרך שרגילים ליהנות מאפר] נחשבת 'דרך הנאתן' ואסורה מהתורה (ע' צ"ח כאן; פני יהושע כז; פרי מגדים, בפתחה להלכות פסח ח"א ג, ג ובסי' תמה, א בא"א; מנחת חינוך קמו, ד; חזון איש או"ח קטו, ז ואה"ע מ, יב).

ואת הראיה מכאן, להחשיב זאת ל'שלא כדרך', יש לדחות (כפי שכתב הצ"ח בחדושיו כאן ובנדוע ביהודה סד), כי לפי מה שהסיק אביי שטעם הפטור הוא משום 'זיעה בעלמא', אין כל הוכחה שייחשב כגון זה ל'שלא כדרך'.

[יש נפקותא בשאלה זו לענין מאכלים שהכל רגילים לאכלם חיים, ובישולם ואכלם, שלאחר שבישולם הלא דרכם להאכל אך לפי הדעה הראשונה אנו דנים לפי המצב הראשוני של המאכל (וערש"י), והרי אין דרכו לבשלו ולאכלו. ומסתבר שלהלכה אנו נוקטים כדעת האוסרים, הלכך חולה שאין בו סכנה אין מתירים לו לאכול דבר איסור בדרך זו, על ידי בישול דבר שדרכו להאכל חי. עפ"י מנחת שלמה יז. ומכל מקום לענין תרופות העשויות מאיסורי אכילה, אעפ"י שעתה הם מיועדים לבליעה וכך דרכם, י"ל שהואיל ואינם מאכל כל אדם, הוי 'שלא כדרך'. עפ"י שיעורי הגרשו"א].

ויש להדגיש שגם לפי הסברה הראשונה שהנאת המיץ או האפר נחשבת 'שלא כדרך הנאה', לא שמענו זאת אלא באיסורים שמעצם מהותם הם חלים רק על הפרי או על המאכל בשלמותו, ואז אנו באים לחייב על הנאת המשקים היוצאים כאילו נהנה מהמאכל עצמו – על זה אנו דנים אותה להנאה שלא כדרך, אבל איסור החל על המשקים היוצאים כשם שהוא חל על המאכל, אין סברה להחשיב שתיית אותם משקים לשלא כדרך, וכגון השותה מי תותים ביום הכפורים (כן כתב בספר מנחת שלמה כא, ודלא כדברי כמה אחרונים. וכ"ה בשדי חמד מערכת יוה"כ פ"כ, כג – מובא בשש"כ פ"ט. ויש להעיר על כך מדברי רש"י כאן, שמשמע שהמבשל אגוזים ואפרסקים נחשב 'שלא כדרך', והלא האיסור חל על המבושל כמו על חי ולא פקע ממנו שם 'פרי' כלל. וי"ל).